

АРКТИЧНИЙ РЕГІОН У БЕЗПЕКОВОМУ ПЛАНУВАННІ ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН (НА ПРИКЛАДІ ДАНІЇ)

М. О. Замікула

Стаття присвячена вивченню арктичного вектора зовнішньої політики північноєвропейських країн в сфері безпеки та оборони на прикладі Данії. Передусім розглядаються фактори, які сьогодні визначають стратегічну цінність Арктики, та геополітична конфігурація сил у регіоні. Досліджується становище Копенгагена на регіональній арені та вивчаються цілі його політики, які суперечать інтересам інших держав (РФ, Канади). Основна увага приділена аналізу документальної основи данської політики на Півночі – Стратегії на 2011–2020 роки, яка визначає головні напрями дипломатичної активності та окреслює засоби захисту данського національного інтересу. Також у статті оцінюється військовий потенціал Данії, обґрунтовується його низька бойова ефективність в арктичних умовах. Окремо розглядається позиція інших держав та інституцій, зацікавлених в Арктиці, щодо проголошених Копенгагеном зовнішньополітичних цілей та принципів. У цьому контексті вивчаються спроба Росії вирішити спірні питання з Данією в двосторонньому форматі, активізація китайсько-данських відносин, підтримка Данії з боку Європейського Союзу.

Ключові слова: Данія, Арктика, безпекова політика, збройні сили, Гренландія, Фарерські острови, Арктична стратегія на 2011–2020 роки, континентальний шельф.

Zamikula Mykola

ARCTIC REGION IN THE SECURITY PLANNING
OF THE NORDIC STATES (THE EXAMPLE OF DENMARK)

The article is devoted to studying the Arctic vector of Nordic Countries' foreign policy in the sphere of security and defense on the example of Denmark. It primarily deals with the factors that determine the strategic value of the Arctic, as well as the geopolitical configuration of forces in the region. Copenhagen's place on the regional arena is being investigated, as well as goals of its policies, which are in conflict with the interests of other states (Russia, Canada). The main focus is given to the analysis of the documentary basis of Danish policy in the North – Strategy for 2011–2020 which defines the main directions of diplomatic activity and determines remedies for Danish national interests. The article also estimates the military potential of Denmark, concluding that its combat effectiveness is the lowest among other Arctic states. The position of other countries and institutions interested in the Arctic, concerning goals and principles of Copenhagen foreign policy, is also mentioned. In this context, the Russian attempt to resolve territorial disputes with Denmark in the bilateral format, activation of the Sino-Danish relations, Danish support from the European Union are being studied.

Keywords: Denmark, Arctic, security policy, armed forces, Greenland, Faroe Islands, the Arctic strategy 2011–2020, continental shelf.

Арктичний регіон протягом останніх років привертає дедалі більше уваги провідних країн світу. Його цінність для міжнародних акторів визначається кількома факторами.

По-перше, йдеться про родовища природних ресурсів. За оцінками експертів, в Арктиці є значні обсяги нерозвіданих запасів світової нафти та газу – 10 % та 30 % відповідно [8, 9]. Щоразу вищі потреби в енергоресурсах призводять до

активізації арктичних держав, які намагаються забезпечити свої права на потенційно багаті території.

По-друге, використання Північного морського шляху суттєво заощаджує ресурси кораблів, які прямують до Європи зі Східної Азії. В такому випадку перехід триватиме на 40 % швидше та вимагатиме менше палива. Зміни клімату роблять цей шлях безпечнішим та зручнішим – невдовзі

**Замікула Микола
Олександрович** –
кандидат історичних
наук, старший
науковий співробітник
відділу проблем
зовнішньої політики
та міжнародної
безпеки Національного
інституту стратегічних
досліджень

можна очікувати, що навігація Північним та Північно-Західним шляхами буде доступною протягом більшої частини року, що суттєво підвищить як комерційне, так і стратегічне значення регіону.

По-третє, побічним ефектом глобального потепління є активізація в Арктичному регіоні рибного промислу [8, 9].

Важливим елементом міжнародних відносин на Півночі, майданчиком для вирішення суперечок та обговорення нагальних питань є Арктична рада. Повноправними членами цього міжурядового форуму найвищого рівня є країни, які мають території в Арктиці: Канада, Данія, Фінляндія, Норвегія, Швеція, Ісландія, США та Російська Федерація.

Арктичну раду було створено у 1996 році задля налагодження міждержавного діалогу. Сьогодні її роль поступово зростає, про що красномовно свідчить бажання провідних країн світу або окремих інтеграційних угруповань долучитися до роботи цього форуму в статусі спостерігачів.

Іншим важливим полем для переговорів є формат «Арктичної п'ятірки» (у складі РФ, США, Канади, Данії та Норвегії), призначений для вирішення найгостріших спірних питань: визначення територіальних кордонів у регіоні та вирішення проблеми обережного видобутку ресурсів [2, 19].

Юридично статус Арктики регулюється низкою міжнародних угод. До них належать документи як загальносвітового характеру, так і спеціально прийняті задля врегулювання міждержавних відносин у регіоні. До першої групи належить Конвенція ООН з морського права 1982 року, яка встановлює розподіл морського простору планети на кілька районів, кожен з яких має свої юридичні особливості. З погляду застосування принципів Конвенції в Арктиці, на найбільшу увагу заслуговує визначений нею статус виключних морських економічних зон та можливості їх розширення згідно з геологічними особливостями структури континентального шельфу.

Серед актуальних документів другої групи варто згадати Ілюссатську декларацію 2008 року, прийняту Данією, Норвегією, Канадою, США та Російською Федерацією. В ній сторони підтверджували готовність вирішувати спірні питання в Арктичному регіоні винятково шляхом переговорів та посилювати співробітництво в найважливіших галузях.

Необхідно підкреслити, що, незважаючи на такі ініціативи, сьогодні клімат в Арктиці далекий від дружнього. Зіткнення інтересів та територіальні претензії призводять до активізації протистояння арктичних держав. Російська політика щодо посилення військової присутності на Півночі, яка

відобразилася у формуванні Об'єднаного стратегічного командування «Північ» (так звані «Арктичні війська»), стає основним джерелом неспокою та вимагає адекватної реакції.

Втім, не варто розглядати конфігурацію арктичних відносин винятково у форматі протистояння Росія – Захід. Інші країни також мають претензії одна до одної щодо власних прав та інтересів у регіоні. Все це призводить до поглибленої уваги, яку арктичні країни протягом останніх років приділяють своїй безпековій регіональній політиці.

Метою цієї статті є вивчення арктичного вектора безпекової політики Данії, аналіз її документальної бази, дослідження основних цілей та розгляд наявних засобів її забезпечення. Варто підкреслити, що Данія володіє обмеженим військовим потенціалом. З іншого боку, вона є членом провідних інтеграційних об'єктів євроатлантичного простору – ЄС та НАТО, і має значні інтереси в Арктиці. Діяльність Данії можна розглядати як приклад політики незначної за потугою держави, що намагається забезпечити дотримання своїх прав у складному геополітичному середовищі.

Специфіка данської арктичної політики не знайшла належного відображення в науковій літературі. Основним джерелом з тематики виступає Стратегія Королівства Данія щодо Арктики на 2011–2020 роки – нормативний документ, який регулює північний напрям зовнішньополітичної діяльності держави [8]. Його аналіз в російськомовних наукових колах був здійснений В. Коптьоловим [5]. Загальні питання арктичного безпекового середовища, які так чи інакше стосувалися й відповідної данської політики, вивчалися в роботах О. Б. Александрова [1; 2], О. Моїсеева [6] та О. А. Храмчихіна [7]. В. І. Балакін розглядав активізацію політики КНР в Арктиці, одним із перспективних векторів якої була інтенсифікація відносин з менш потужними арктичними державами, в тому числі Данією [3]. Статистичні дані щодо військового потенціалу королівства можна знайти у відповідних довідниках, таких як щорічне видання «*The Military Balance*» [10]. Важливою складовою бази, покликаної надати найактуальнішу інформацію з проблематики, є засоби масової інформації – як російськомовні [4], так і данські [9].

Королівство Данія складається з трьох окремих частин. До нього входять власне Данія та дві залежні території – Фарерські острови і Гренландія. Останні мають широкі права самоуправління. Втім, у безпекових питаннях вони повністю покладаються на Копенгаген [8, 10]. Саме їхнє географічне розташування на Півночі дозволяє королівству говорити про свої інтереси в Арктичному регіоні. Так, Данія та Гренландія узгодили існування навколо острова виключної морської економічної зони, що вимагає особливої уваги з боку Копенгагена до її захисту від посягань потенційних конкурентів.

Як і інші країни регіону, Данія має суперечності з країнами Арктики – як загально регіонального характеру, так і конкретні територіальні претензії в двосторонніх відносинах. У першому випадку йдеться про намагання розширити власну виключну економічну зону за рахунок континентального шельфу. Це призводить до зіткнення інтересів різних акторів. Спірним є походження Хребта Ломоносова – підводної гряди, яка проходить через центральну частину Північного Льодовитого океану. Росія, Канада та Данія вважають його продовженням Східно-Сибірської платформи, Американського континенту та Гренландії відповідно, що дає їм привід претендувати на збільшення своїх зон впливу. Копенгаген претендує на ділянку шельфу розміром приблизно в 895 тис. км², який вміщує територію Північного полюса.

З 2004 року задля легітимізації своїх претензій данці розпочали наукові дослідження в Північній Атлантиці, а 15 грудня 2014 року держава подала в ООН заявку зі своїм баченням кордонів у регіоні [6].

Що ж до питань двосторонніх відносин, то можна згадати спір навколо острова Ганса, розташованого в протоці Кеннеді, яка відділяє Гренландію від Канади. В результаті як Копенгаген, так і Оттава претендують на його територію [7, 610].

Варто підкреслити, що Данія – єдина держава – член Європейського Союзу, яка має вихід до Арктики та територіальні претензії в регіоні. В результаті Брюссель використовує її задля свого просування на Північ. Самі данці намагаються лобювати приєднання цієї структури до регіональних проєктів у статусі спостерігача, вважаючи, що це зміцнить їхні позиції [1].

Підхід Данії до питань арктичної безпеки базується на намаганні запобігати виникненню конфліктів у регіоні та уникнути його мілітаризації. Копенгаген прагне перетворити Арктику на територію, яка характеризуватиметься довірою, співпрацею та взаємовигідним партнерством у міждержавних відносинах [8, 10].

З метою підвищити статус Данії в Арктиці й захистити права та інтереси держави в цьому регіоні в серпні 2011 році прийнято спеціальну Стратегію, яка визначила розвиток цього зовнішньополітичного вектора на наступні десять років. Її метою було посилення статусу королівства як глобального гравця в регіоні. Слід зазначити, що Копенгаген одним з останніх з регіональних гравців затвердив такий документ [5].

У документі визначаються такі основні принципи розбудови данської зовнішньої політики щодо Арктики, спрямовані на підтримання безпеки та стабільності в регіоні:

- Копенгаген виступає за мирну співпрацю країн, які мають арктичні території та претензії щодо їхнього розширення. Відносини в цій сфері мають базуватись на положеннях Ілюїссатської декларації;
- Данія ініціюватиме запровадження конкретних міжнародних правових норм в Арктиці в тих сферах, де в них виникає потреба;
- королівство намагатиметься врегулювати існуючі територіальні суперечки та активно сприяти пришвидшенню розмежування кордонів континентального шельфу;
- Данія продовжуватиме свою участь у проєкті багатостороннього вивчення континентального шельфу з метою задоволення своїх претензій на розширення виключної економічної зони. Підкреслюється, що такі дії повністю збігаються з положеннями Конвенції ООН з морського права [8, 15].

Аналізуючи текст Стратегії, можна дійти висновку, що основним вектором данської арктичної політики є Гренландія. Саме на забезпечення її економічного розвитку, захист екології острова та прилеглого водного простору, сприяння поліпшенню соціально-економічного становища корінного населення спрямовані основні кроки Копенгагена. Гренландія таким чином виступає як «вікно» Данії в Арктику [5].

Незважаючи на намагання перетворити регіон на територію співпраці, наголошується в Стратегії, в сучасних умовах підвищення активності інших держав Данія має посилити спроможність захистити свій суверенітет на Півночі. Оборона данських земель передусім забезпечується статтею 5 Вашингтонського договору: як член НАТО Копенгаген може претендувати на повноцінну допомогу у разі нападу. Втім, у Данії розуміють, що захист власних інтересів є завданням національної влади, яке не можна повністю перекидати на міжнародні інституції та союзи.

Данське оборонне планування щодо Арктики передбачало окреслення чітких завдань для національних збройних сил та концентрувалося навколо чотирьох ініціатив, окреслених в Оборонному плані країни на 2010–2014 роки [8, 20].

По-перше, в 2012 році було здійснено структурну перебудову командної ланки. На зміну двом острівним командуванням Фарер і Гренландії прийшло об'єднане Арктичне командування, покликане забезпечити сталі зв'язки між місцевою владою та данськими збройними силами. Штаб-квартира структури розташована в столиці Гренландії – місті Нуук. Командування очолює генерал-майор Кім Єспер Йоргенсен. Таке реформування, з одного боку, оптимізувало команду

ланку, з іншого – підкреслило оновлений погляд Копенгагена на свої північні кордони, де на зміну традиційно-адміністративним структурам прийшло регіональне бачення ситуації.

По-друге, було прийняте рішення про створення Арктичних сил реагування як адекватної відповіді на потенційні загрози в регіоні. Втім, їхня потужність зменшувалася тим, що вони мають виділятися з лав уже сформованих підрозділів, які мають ресурси для дій в Арктиці.

По-третє, військові аналітики проаналізували статистику судноплавства навколо Гренландії, обсяги якого постійно збільшуються. Беручи до уваги, що саме цей регіон є основною сферою інтересу Данії в Арктиці, така робота була покликана сформулювати в країні належне бачення ситуації, яка склалася навколо північних національних інтересів, та оцінити перспективи їхнього поглиблення.

По-четверте, проведено всебічний аудит цілей та завдань данських збройних сил в Арктиці. Особливо увага приділялася спостережному потенціалу та спроможності брати участь у багатосторонніх операціях. Як один із напрямів можливого підвищення обороноздатності на північних кордонах розглядалося залучення данських військово-повітряних сил до використання разом з іншими країнами-партнерами авіабази Туле в Гренландії.

Окремо наголошувалося, що населення власне Гренландії може бути в більшому масштабі залучене до захисту безпеки країни – завдяки участі в тренувальних програмах різного рівня та передачі місцевого арктичного досвіду данським військовослужбовцям [8, 21].

Таким чином, стратегічне планування Данії підкреслювало важливість присутності національних збройних сил в Арктичному регіоні – в Гренландії та на Фарерських островах. Основними завданнями цього напрямку діяльності, активізованого створенням спеціальних структур, були зміцнення данського суверенітету за цими територіями та спостереження за районом – територіальними водами та повітряним простором, гренландською виключною економічною зоною, зонами риболовного промислу. До їхнього виконання мали бути залучені всі данські військові структури: армія, військово-морський флот, військово-повітряні сили.

Як внутрішній фактор підвищення обороноздатності королівства на Півночі називалося ширше залучення місцевого населення до оборонних питань. У цьому контексті слід наголосити, що данським політикам ще належить досягти прийняттого балансу між правами та обов'язками, які вони планують делегувати населенню Гренландії. Розширення повноважень місцевої влади пригальмувало сепаратистські процеси, але не ліквідувало

їх. Таким чином, Данія повинна обережно підходити до цього питання, оскільки невдовзі може опинитися перед прямою загрозою втрати виходу до Арктики через позицію місцевих мешканців, які прагнуть залишити Об'єднане Королівство.

Зовнішнім фактором підвищення обороноздатності в Данії вважають важливість взаєморозуміння та партнерства з іншими арктичними країнами [8, 21]. При цьому передбачається використання як двостороннього формату, так і різних міжнародних арен для переговорів – ООН, ЄС, Арктичної ради [5].

Водночас, аналізуючи сучасний стан збройних сил Данії, необхідно підкреслити, що вони мають обмежений потенціал для активних дій на Півночі. Сухопутні сили країни перебувають у процесі трансформації, покликаної підвищити їхню спроможність до участі в міжнародних операціях.

Найбільшою структурною частиною армії є Данська дивізія. Втім, з 2011 року її не можна вважати повноцінним підрозділом, оскільки в ній немає частин дивізійного підпорядкування. В результаті цей організаційний елемент поєднує дві бригади. Перша бригада складається з чотирьох батальйонів, орієнтованих на миротворчу діяльність за кордоном, а друга – з п'яти батальйонів, які мають захищати територію власне Данії. Загалом у лавах данських сухопутних військ на сьогодні служать близько 8 тис. осіб [10, 89].

Військово-повітряні сили Данії складаються з шести ескадрилей – двох винищувальних/штурмових (мають на озброєнні літаки F-16 AM/BM), двох пошуково-рятувальних (на озброєнні – гелікоптери AW101 Merlin та AS550 Fenec), транспортної (на озброєнні – літаки C-130J-30 Hercules та CL-604 Challenger) та протичовнової (на озброєнні – гелікоптери Westland Lynx Mk90B). Особовий склад налічує понад 3 тис. осіб [10, 90].

Слід зауважити, що всі ці підрозділи розмішуються в Європі та навряд здатні вплинути на військову ситуацію в Арктиці. Теоретично сили ВПС можуть бути перебазовані на Північ (у випадку із сухопутними військами така ймовірність практично відсутня), але це навряд чи зможе суттєво вплинути на розподіл сил у регіоні [7, 607]. Хоча окремі заходи проводяться: у 2014 році данські F-16 вперше здійснили польоти над Гренландією з тестово-тренувальною метою. Але такі дії мають переважно пропагандистський характер або спрямовані на підготовку до потенційного посилення Північної оборони, яка нині практично відсутня.

Єдиною ланкою данських збройних сил, яка вже сьогодні на практиці стоїть на захисті арктичних інтересів Копенгагена, є військово-морський флот. Після закінчення «холодної війни» він пройшов

кілька етапів скорочення. Сьогодні в його складі служать 3 тис. військовослужбовців. Організаційно основні сили флоту розділені на дві ескадри.

Перша ескадра базується на Фредериксхавн. Її завдання – захист територіальних вод королівства, в тому числі навколо Гренландії та Фарерських островів. Таким чином, саме вона – основний вартовий арктичних інтересів Данії. До її складу входять патрульні кораблі. Найбільшими з них є чотири кораблі типу *Thetis*, побудовані на початку 1990-х років спеціально для океанського патрулювання на Півночі. Конструкторські особливості корпусу дозволяють їм пробивати собі шлях через льодове покриття товщиною до 80 см. Розміри та озброєння дають можливість інколи класифікувати їх як фрегати, втім, розглядати їх як повноцінних представників цього класу не варто. Данським кораблям бракує атакуючого потенціалу, і в разі військового конфлікту вони можуть виконувати винятково патрульні та обмежені протичовнові функції.

Іншими бойовими одиницями, спроектованими для патрулювання узбережжя Гренландії, є кораблі типу *Agdlec* (у строю – один з трьох побудованих). Сьогодні відбувається процес їх заміни на більші та потужніші кораблі типу *Knud Rasmussen* (два кораблі введено до складу флоту, третій перебуває на завершальній стадії будівництва). В арктичних водах зазвичай знаходяться один-два великі кораблі данського флоту, що забезпечує його символічну присутність у регіоні.

Друга ескадра данського ВМФ розміщується в Корсьорі. Вона призначена для виконання міжнародних зобов'язань та участі в заморських операціях. Її основу складають три фрегати типу *Iver Huitfeldt*, побудовані на початку 2010-х років, та два кораблі управління та підтримки типу *Absalon* [10, 89–90]. Недоліком данського флоту є відсутність криголамів. До останнього часу на службі знаходились три кораблі, втім у 2014–2015 роках їх виведено зі складу ВМФ.

Саме до складу військово-морського флоту Данії відноситься єдиний підрозділ національних збройних сил, який на постійній основі перебуває на північних кордонах держави. Йдеться про лінійний патруль «Сіріус». Цей елітний підрозділ, сформований ще за часів Другої світової війни, здійснює патрульні, розвідувальні та рятувальні функції в суворих кліматичних умовах північних та східних районів Гренландії, забезпечуючи таким чином суверенітет Данії над цими територіями.

Сьогодні в контексті збільшення своєї присутності в Арктиці Данія намагається підвищити потенціал зі спостереження за регіоном. На відміну від інших країн, що мають вихід до Північного Льодовитого океану (США, Канада, РФ та Норвегія),

Копенгаген не має своєї супутникової програми, адже її розвиток вимагає значних коштів. У результаті данці звертаються до використання безпілотних літальних апаратів, розглядаючи їх як дешеву та адекватну альтернативу.

Нині програма використання безпілотних літальних апаратів знаходиться в процесі випробувань у важких кліматичних умовах. Дронами вже оснащені патрульні кораблі данського ВМФ *Thetis* та *Knud Rasmussen*. Цивільні спеціалісти підкреслюють значення такої ініціативи. Військові, визнаючи потенціал безпілотників, обережніші в оцінках. Так, керівник Арктичного командування генерал-майор Йоргенсен нагадує, що обслуговування дронів не таке вже й дешеве, а їхня ефективність під час виконання поставлених завдань усе ще потребує підвищення [9].

Арктична стратегія Данії викликає інтерес з боку партнерів-конкурентів. Передусім це стосується Російської Федерації. Розпочавши активну мілітаризацію регіону, Кремль намагається не допустити дипломатичної ізоляції та прагне підсилити своє становище, налагоджуючи контакти з іншими гравцями. Це стосується тих акторів, інтереси яких менше суперечать баченню Москви та які у військовому плані є слабшими за конкурентів, тобто об'єктивно можуть погодитися бути молодшим партнером у коаліції.

Данія в цьому контексті є найкращим кандидатом для тиску. Не випадково експерти з РФ підкреслюють збіги положень данської арктичної стратегії з російським баченням. На думку радника першого класу МЗС Росії В. Коптьолова, це відкриває нові перспективи взаємовигідної співпраці двох країн для цивілізованого вирішення можливих спірних питань щодо кордонів континентального шельфу, видобутку природних ресурсів, використання морських транспортних маршрутів, забезпечення захисту навколишнього середовища [5].

Росія декларує підтримку закликів Копенгагена вирішувати територіальні суперечки в Арктиці виключно на основі міжнародного права (при цьому опускаючи той факт, що проблема з розподілом арктичних територій викликана зовсім не принципами дотримання/недотримання, а різними поглядами країн на їх практичне застосування на місцевості). Москва також вітає бажання Данії підсилити роль Арктичної ради як регіонального форуму. РФ, розуміючи зацікавленість Данії в питаннях судноплавства, готова піти на співпрацю з цією країною щодо використання Північного морського шляху та розробки шельфових родовищ – пропозиція, покликана прив'язати королівство до підтримки російської політики [5].

Спроба вирішити спірні питання в двосторонньому форматі була нещодавно ініційована

Росією: Москва намагалась узгодити ситуацію навколо шельфу з Копенгагеном до винесення її документально оформлених територіальних претензій на обговорення ООН у жовтні 2016 року. Втім, данська сторона відмовилася брати участь у цих переговорах. Міністр закордонних справ Данії Крістіан Йенсен підкреслив, що його країна виступає за вирішення таких питань згідно з міжнародними нормами та у відкритому багатосторонньому режимі, не підтримує угоди за спинами інших гравців. Він також згадав про позицію Канади з цього питання, яка теж має бути взята до уваги [4].

Інтерес викликає позиція Данії щодо спроб Китаю затвердитися в Арктиці. Копенгаген є активним прибічником надання Пекіну статусу постійного спостерігача в Арктичній раді (це мета китайської дипломатії з 2009 року). Про це данський представник заявляв на засіданнях організації. Також данські дипломати вказували на необхідність враховувати інтереси КНР на Півночі. Так, посол Данії в Китаї Фрііс Арне Петерсен відзначав, що Пекін має природні та законні економічні та наукові інтереси в цьому регіоні, незважаючи на відсутність арктичної берегової лінії. Така позиція Копенгагена викликана бажанням зміцнити свій вплив у регіоні та заручитися китайською інвестиційною підтримкою задля здійснення перспективних проєктів у Гренландії [3, 232–233].

Аналіз положень данської арктичної стратегії в галузі безпеки і оборони та оцінка її військового потенціалу в регіоні дозволяє зробити кілька висновків.

По-перше, Данія має обмежені збройні можливості для захисту власного суверенітету в Арктиці. Маючи значні інтереси в регіоні, вона водночас не має достатніх сил для оборони Гренландії та Фарерських островів у разі малоімовірного, втім, потенційно можливого конфлікту. Її арктичне угруповання є суто символічним та має нульовий бойовий потенціал. У результаті політика королівства в цій сфері може базуватися навколо пошуку союзників серед арктичних країн, з якими в Копенгагена немає прямих суперечностей, або ж має спрямовуватися на загальне зменшення мілітаризації та конфліктності в Арктиці. Окремим напрямом данської політики є залучення ЄС до арктичного діалогу, оскільки ця структура може бути гарантом інтересів країни-члена.

По-друге, в своїй риториці та стратегічному плануванні Данія активно апелює до норм міжнародного права та декларує своє прагнення досягти порозуміння між державами регіону. Це дає можливість говорити про обрання Копенгагеном другого шляху з окреслених вище потенційних засобів компенсації нестачі власних військових засобів.

По-третє, відсутність у Данії арктичного військового потенціалу викликає інтерес провідних геополітичних гравців, які не бачать у данцях потужного конкурента. В Москві можуть розглядати Копенгаген як потенційного партнера з арктичних питань. Налагодження контактів з ним може зміцнити російські позиції в регіоні та внести розкол у відповідну позицію Організації Північноатлантичного договору. Втім, Данія відмовляється погоджуватися на російські умови, наголошуючи на необхідності багатостороннього вирішення практичної проблематики. Також інтерес до данської арктичної політики виявляє КНР, яка хоче інтегруватися в регіональні структури.

Таким чином, в арктичній конфігурації сил Данія виступає як більш слабкий гравець, який орієнтується на підтримку партнерів та інтеграційних структур, дотримання норм міжнародного права. Втім, при оцінці регіональної ситуації та плануванні своєї політики інші актори не повинні забувати про позицію та інтереси Копенгагена – без них неможливе комплексне розуміння сучасної ситуації в Арктиці.

Список використаних джерел

1. Александров О. Б. Интересы и приоритеты Арктической стратегии Евросоюза / Олег Борисович Александров // Вестник МГИМО-Университета. – 2013. – № 3 (30). – С. 12–17.
2. Александров О. Б. Кто обеспечит безопасность Арктики? / Олег Борисович Александров // Вестник МГИМО-Университета. – 2013. – № 2 (29). – С. 18–23.
3. Балакин В. И. Стратегия Китая в Арктике и Антарктике / Вячеслав Иванович Балакин // Китай в мировой и региональной политике. История и современность. – 2012. – № 17, том 17. – С. 227–241.
4. Дания отклонила предложение России ускорить решение по шельфу в Арктике // Взгляд. – 12 сентября 2016 г.
5. Коптелов В. Стратегия Дании в освоении Арктики / В. Коптелов // Матеріали офіційного веб-сайту Російської Ради з міжнародних справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=308#top-content
6. Моисеев А. Безопасность Арктики : международно-правовые позиции / Алексей Моисеев // Матеріали веб-сайту наукового журналу «Международная Жизнь» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1435>
7. Храмчихин А. А. Военно-политическая обстановка в Арктике и возможные перспективы ее развития / Александр Анатольевич Храмчихин // Вестник Мурманского государственного технического университета. – 2014. – № 3, том 17. – С. 606–615.
8. Denmark, Greenland and Faroe Islands : Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020. – August 2011. – 59 p.
9. Hannestad A. Rapport : Send Droner til Arktis / Adam Hannestad // Politiken. – August 28, 2016.
10. The Military Balance 2016. – Taylor and Francis. – 511 p.

References

1. Aleksandrov, O. B. (2013). Interesy i priority Arkticheskoy strategii Evrosoyuzha [Interests and Priorities of the EU's Arctic Strategy]. *Vestnik MGIMO Universiteta – Bulletin of the MGIMO University*, No 3 (30), pp. 12–17 [in Russian].
2. Aleksandrov, O. B. (2013). Kto obespechit bezopasnost Arktiki? [Who will secure the Security of the Arctic?]. *Vestnik MGIMO Universiteta – Bulletin of the MGIMO University*, No 2 (29), pp. 18–23 [in Russian].
3. Balakin, V. I. (2012). Strategiya Kitaya v Arktike i Antarktike [China's Strategy in the Arctic and Antarctic]. *Kitay v mirovoy i regionalnoy politike. Istoriya i sovremennost – China in World and Regional Policy. History and Present*, No 17, Vol. 17, pp. 227–241 [in Russian].
4. Daniya otклонila predlozhenie Rossii uskorit reshenie po shelfu v Arktike (2016). [Denmark has Rejected Russia's Proposal to Speed up the Decision on the Shelf in the Arctic]. *Vzglyad – The View*, September 12 [in Russian].
5. Koptelov, V. Strategiya Danii v osvoenii Arktiki [Denmark's Strategy in the Exploration of the Arctic]. *russian-council.ru*. Retrieved from http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=308#top-content [in Russian].
6. Moiseev, A. Bezopasnost Arktiki : mezhdunarodno-pravovyye pozitsii [The Arctic's Security : International Legal Positions]. *interaffairs.ru*. Retrieved from <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1435> [in Russian].
7. Hramchihin, A. A (2014). Voenno-politicheskaya obstanovka v Arktike i vozmozhnyie perspektivy ee razvitiya [The Military-Political Situation in the Arctic and the Possible Prospects of its Development]. *Vestnik Murmanskogo gosudarstvennogo tehnikeskogo universiteta – Bulletin of the Murmansk State Technical University*, No 3, Vol. 17, pp.606–615 [in Russian].
8. Denmark, Greenland and Faroe Islands : Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020, August 2011, 59 p.
9. Hannestad, A. (2016). Rapport : Send Droner til Arktis. *Politiken*, August 28.
10. *The Military Balance 2016*. – Taylor and Francis. – 511 p.